

REDACȚIA

Arad, Str. Aulieș (Adam)

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2
an fl. 5; pe 1/4 de an
fl. 2.50; pe 1 lună fl. 1

N-rii de Duminecă pe
an fl. 2.—

Pentru România și străinătate:
pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se întorc înapoi.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Str. Aulieș (Adam)

INSERTIUNILE:

de tip germanic: prima dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.;
a treia oară 4 cr. și timbru
de 80 cr. de fiecare publica-
țiune.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a să plăti
înapoi.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Afacerea de la Oradea.

De un timp încoace numele cel mai des pomenit în ziarele noastre este acela al lui Lucian Bolcaș, studentul martir de la Oradea-Mare. Acest nume indică cel mai nou gravamen al nostru în privința nesocotitei stăpâniri, pentru-că chestia în giurul lui are un fond eminent politic. Din acest motiv eliminările din Oradea ne pot preocupa cu drept cuvânt și chiar în măsură mai mare și în mod mai serios de cum s'a întâmplat.

Ce a făcut tinerimea din Oradea? Ceea-ce fac Clujenii, Pestanii și Vinezii la începutul fiecărui an școlastic, — au aranjat o „seară de cunoștință“. Este aceasta o datină veche și cea mai elementară dovadă de viață națională.

Ce a făcut studentul Bolcaș? Proclamat de conducător al convenirii a rostit un cuvânt de deschidere, un discurs însuflețit și însuflețitor, așa cum fiecare student român își ține de datorie a rosti la asemenea ocazii și cum la întrunirile studențime se rostesc cu sutele. Vorbirea aceasta a apărut pe urmă în gazetă, tot după obiceiul vechiu, de a da dovadă publicului român, că tinerimea simte românește.

Până aci nici un moment politic. Publicul român este doar de ani mulți în poziția plăcută de a cetii vorbe frumoase despre tinerime și de la ea. În cazul acesta manifestația a fost atât de modestă, de n'a trecut limitele obicnute. Încă nu erau motive de a crede, că măcar „Zivile Bihorului“ și „Fenicile“ vor relinva, readucând activitatea juriștilor oradani de pe la anii 1854 și 1867.

Afacerea a luat fizionomie politică prin ingerența ministrului de culte, care a dat ordin de urmărire în contra lui Bolcaș. Resultatul urmăririi se știe. Bolcaș a fost eliminat de la toate școlile superioare din Ungaria, ear' colegii sei solidari eschiși de la Academia din Oradea.

Osândă aceasta a fost fără îndoială o colectivă pedeapsă pentru toate manifestațiunile naționaliste ale tinerimii. De la Aurel Popovici până acum jertfe nu căzuseră și guvernul simțea o trebuință politică, de a-și scoate de la inimă năduful. Soartea a căzut asupra Orădanilor.

Este aceasta o pedeapsă, ce o putem socoti în seria lungă a pedepseilor politice din timpul din urmă. Temnițe destituirea din funcții, detragerea salarelor, suprimarea stipendiilor la studenți, — sunt tot pedepse de aceste, sunt tot măsuri șu-chiate ce lovesc direct în fii cei buni ai neamului, dar' violează și legile țării.

Cât de mult a fost violată în ca-

sul de față dreptatea codificată în legi, e prea evident. Avem o lege de presă, care precum știm nu e tocmai scutul nostru. Dar' tinerii din Oradea nici măcar de acest scut nu s'au împărțit. Vorbirea lui Bolcaș a fost publicată. Dacă ea conținea agitația împotriva rasei maghiare, era datorința procurorului de a ridica acuza publică în contra autorului ei. Agitațiile naționale în genere cad în competența procurorului și nu în strimtele cadre ale regulamentului disciplinar al academiilor.

Și tocmai pentru-că vorbirea publicată, cât și întrunirea studenților oradani n'au fost agitații, n'au avut caracter ofensiv, osândă ministrului este ilegală și trebuie să ne revolte, ca toate osândele ce din belșug ni-s'au croit și de cari sături suntem până în gât.

Dar' lucrul s'a împlinit. Resultatul ilegalității săvârșite împotriva tinerilor români din Oradea are efectul contrar celui rănduit de ministrul Wlassics. În loc de a tempera divergențele între fii celor două naționalități, ele s'au potențat. Prin atacurile lașe, prin josnicele manifestații ale studențimei maghiare a eșit în relief demnitățile și conștiința, am pute chiar zice maturitatea politică a studențimei noastre. Toți cei pedepsiți vor socoti de aci înainte pedeapsa lor drept obligament pentru lupta națională în viitor. În sfârșit din ori ce punct de vedere am aprecia fapta ministrului o găsim în favorul nostru, resultatul moral e evident pentru noi.

Ceea ce e inominat necesar să se mai accentueze, este, ca tinerimea lovită de măsura draconică, să persiste până la sfârșit în curajul arătat, să se oțelească mai departe, pentru ca frumoasele ei cuvinte să se prefacă în fapte naționale. Prin „seara de cunoștință“, prin pășirea lor solidară, tinerii din Oradea și-au împlinit numai o datorință modestă. Faptele li așteapta în viitor.

România-Jună se mișcă, li dorim isbândă!

Încât pentru bătrânii nostri luptători naționali, fie-ne permis, a le arăta datorința față de afacerea din Oradea.

Fiind cazul de natură politică, ar fi fost datorința „bătrânilor“ noștri ca să iee imediat poziție în afacerea aceasta, ca ea să nu se reducă la câțiva articoli de ziar, ci să fie exploatată în măsura importanței sale. Libertatea academică a tinerimii noastre e palmuită în mod brutal; tinerii noștri sunt teorisați de profesori cât și de canalii de stradă; sunt eliminați fără a fi călcat legile țării, nici regulamentul disciplinar! Nu e nevoie aici de intervenție numai a părinților, ci de a neamului întreg? N'ar fi fost consultat a aduce chestiunea înaintea unei adunări naționale? În parlament nu e cine să ne apere drepturile; comitetul național nu-l vedem funcționând; partidul nu se mai întrunește ca să și ridice vocea de prestațiune în contra atâtor mișelii.

Bine, până când socot fruntașii noștri să se mai legene în toropeala aceasta?

Oare nu mai există nimic ce i-ar pute urni din loc pe cei cufundați în piroteala nepăsării? Nici soartea fiilor, nici pericolul nobililor vlăstari, nu mai sunt în stare a mișca sufletele înmărmurite ale părinților?

E timpul suprem! Dacă nu voiți ca tinerimea să privească cu dispreț la inimile voastre ruginite în patime mici, intoxicate de duhul rău al neînțelegerii, stringeți-vă rândurile!

Dacă nu voiți ca tinerimea să treacă peste voi ca pe niște corpuri usate și neputincioase, — stringe-văți rândurile!

Dacă nu voiți ca fără de legile prigonitorilor noștri să devină și mai desmătate și umilitoare pentru istoria neamului nostru, înțelegeți gravitatea situației și — stringeți-vă rândurile!

Grăbiți, căci focul crește, potolți-l până ce nu e târziu. Afacerea de la Oradea fie-vă nu momento!!

Szél și „magyar állam eszme“. Sâmbăta după amiază, 11 l. c., venise la Szél, în pașutul ministru-presidențial, o deputațiune a comitatului Vas, unde e el născut și deputat, în frunte cu fișpanul și vice-fișpanul, să aducă gratulațiunile.

La tâmelile rostite de acești doi slujbași, Szél a răspuns printr'un extract potrivit privilegiului el vorbirii-program ale sale din Dietă. A zis într'altale:

„Măzimele fundamentale ale crederii meue politice sunt, precum știe fiecare om, următoarele: păstrarea, apărarea, menținerea artic. de lege XII. din 1867 (dualistic); conducerea politicii Ungariei spre marea țintă a ideii de stat național maghiar, în direcția adăverată, aievea și curat liberală“.

Va să zică, nu s'a desmîșit căci așa cere: „legea, dreptul și dreptatea“ proclamate ca „steaua conducătoare“ a conducătorului noului regim“.

Duplicitate. O deputațiune constătoare din patru deputați dietali ai Sașilor s'a prezentat la ministrul president Szél pentru a-i aduce închinăciuni și pentru a-i comunica, că deocamdată nu deputații Sași s'au întrunesc în protocol liberal. Deputații Sași, nu-i așa, că de minune se pricep la politică!

Pangermanism. Șovinistii comitatului Șopron sunt cuprinși de groază, căci reuniunea din Berlin, „Altdösterreichischer Sprach und Schiftverein“ ci că ar fi împărțit niște broșuri, în cari germanii din comitatul Șopron sunt provocați, ca să ceară școlile germane și să se opună maghiarizării numirilor de localități. Vice-fișpanul Baan Endre a și dat alarmul și a înștiințat guvernul, ca să sufoace „agitațiile“ din Germania. Ori dacoromânism, ori panslaavism, ori pangermanism, ceva trebuie să inventeze șovinistii, că fără de aceste născociri cu ce ar fi în stare să-și dovedească — patriotismul?

Finanțele diecesei Aradului.

II.

De aici încolo Preasfinția Sa I. Meșianu nu mai consultează sinodul ei, pus la adăpostul consistorului, cumpără și vinde realități după chibzueala sa, raportând sinodului faptele împlinite pentru simplă luare a cunoștință.

De la 1885 până la 1898 s'a cumpărat în chipul acesta moșii în 16 sate, din bani fondurilor, și anume la:

1. Mehala în preț de	6 029 fl.
2. Sâmbăteni	446 „
3. S. Mihail român	190.000 „
4. Pătrș	7.635 „
5. Dorgoș	20.610 „
6. Zabalț	3.000 „
7. Cuveșdia	18.400 „
8. Secaș	36.500 „
9. Secaș	8.000 „
10. Coșteiu	2.201 „
11. Coșteiu	1.860 „
12. Șiria	2.601 „
13. Lighet	6.200 „
14. Șiria	4.100 „
15. Ghiroda	875 „
16. Cerneteaz	910 „
17. Șimand	5.245 „ 46
18. F.-Varșand	800 „
19. F.-Giriș și F.-Toth	75.000 „

Suma: . 457.312 fl. 46

De la 1885 încoace s'a zidit o casă lângă biserica catedrală cu 65.282 fl. 98 cr. s'a cumpărat o casă pe strada pescărească în Arad cu 15.085 fl. 50 cr.; alte două case în vecinătatea reședinței episcopoești, din care una s'a vândut cu 10.900 fl., edificiul școlii de fete 16.000 fl., o casă în strada pănului cu 5.250 fl., altă casă în Checia cu 1.564 fl. 20 cr., o casă lângă seminar pentru alumne cu 16.506 fl. 85 cr., o casă în Timișoara cu 4.000 fl., de tot: 123.689 fl. 53 cr., și cu 202.102 fl. 35 cr., cheltuiți de la 1875—1885 s'a investit în edificii 325.791 fl. 88 cr., care cu suma de 457.312 fl. 46 cr. dați pe moșii, fondurile diecesei prezintă un capital de 783.104 fl. 34 cr., în realități, din care însă 157.821 fl. 4 cr., spesăți pentru zidirile publice: reședință, casă consistorială, seminar, alumne școala de fete, sunt un capital mort pentru fonduri.

Astfel, din capitalul fondurilor diecesane, care după raportul prezentat sinodului eparchial în 1898 toate împreună ar reprezenta o sumă de 953.961 fl. 57 cr., — peste două părți din trei sunt investiți în realități.

Grație acestei „geniale operațiuni financiare“, P. S. Sa episcopul Ioan Meșianu a reușit cu un capital de 38.687 fl. 16 cr., găsiți în fondurile diecesane la 1875, și cu 399.389 fl. 20 cr., primiți la 1884 din fondurile foaste comune, să arate nu numai un „spor“ de 641.795 fl. 47 cr., la 1895, dar' să facă față unui buget de 1.132.000 fl., cât au consumat ambele consistoare din Arad și Oradea mare de la 1875 până la 1898! Aceasta ar fi în adevăr minune, nu calcul matematic.

Lucrus însă se prezintă altfel în realitate. Fondurile diecesane existente la 1875 cât și celea primite la 1884 din fondurile foaste comune nu numai n'au sporit, în proporția capitalului, dar' unele s'au mistuit cu totul și s'au desființat, precum fondul reședinței episcopoești, fondul convictual aradan și seminarial Raiacici; din fondul școlar s'au erogat 46.653 fl. 10 cr., de la 1885 până la 1898, încât însuși capitalul fondului, care atunci era de 58.862 fl. 35 cr., se arată scăzut la 46.413 fl. 94 cr., în 1898. Erogațiunile fondului bisericesc-clerical de la 1884 până la 1898 în sumă considerabilă de 295.610 fl. 64 cr., au făcut peste puțină alt spor la acest fond cu un capital de 323.215 fl. 16 cr., la 1884, decât 100.508 fl. 93 cr., în 18 ani, partea cea mare în pretensiuni restante. În general capitalele fondurilor investite în realități, moșii mai ales, până acum nu se știe cât venit curat aduc, și peste tot dacă acele investiții sunt

favorabile fondurilor, căci creanțele nouă, precum: fondul preoțesc; fondul tipografic; fondul de asigurare contra focului și fondul gimnazial, care Preasfinția Sa le cuprinde în expozitul de la 1895 cu un capital de 333.743 fl. 70 cr., aceste nu se pot lua drept spor sau creștere a fondurilor vechi.

Căci ce spor e la capitalele bisericesti 30.000 fl. fondul de asigurare contra focului, pentru care societatea „franco ungară” a încasat din fondurile bisericelor, 120.000 fl. ? Evident că câștigul sau sporul adevărat a intrat în pungile ovreilor societarii, cărora Preasfinția Sa Episcopul le-a dat sfintele biserică, sub titlu de asigurare, în arenda pe 10 ani!

Oamenii vorbesc multe despre gheșeftăria ce au făcut prin acest fel de asigurare unele persoane bisericesti. Fondul tipografic cumpărat la 1879 cu 1500 fl. și administrat de Preasfinția Sa Episcopul s'a hrănit mai mult din fondurile dieceșei, din fondurile bisericilor parohiale, în special din fondul școlar, în al cărui edificiu a fost instalată la început 6—7 ani, fără a plăti nici un ban chirie, astfel că fondul școlar a rămas păgubit prin tipografie cel puțin cu 1200 fl. La fondul gimnazial de 7000 fl. singură mănăstirea Hodoș Bodrog a dăruit 5000 fl.

În cât pentru fondul preoțesc, acesta în adevăr a crescut și s'a întărit, dar cu slăbirea fondului bisericesc-clerical, astfel că fondul preoțesc cu un capital de 80.000 fl. de la 1834 până la 1898 a crescut la suma de 250.000 fl. pe când fondul bisericesc-clerical cu un capital de 323.000 fl. de la 1834 până la 1898 d'abea s'a ridicat la 423.000 fl.

Această disproporție colosală între dezvoltarea celor două fonduri își are explicațiunea în următoarele:

Încă în primul sinod eparchial din Arad s'a luat hotărârea pentru înființarea unui „fond diecesan general” cu mențiunea de a acoperi șoselele trebuincioase la sesținerea așezămintelor bisericesti și școlare ale dieceșei, în care pe lângă „venitele regulate ce se vor pute mijloci, să între și tot felul de mijloace bănești din orice isvor provenitoare, care nu au o mențiune specială proprie”. În acest fond intrau astfel, după cum se arată în protocoalele sinodale de la 1870 până la 1877, venitele sesiunilor parohiale vacante și ale parohialelor reduse, precum și toate taxele, care candidații de preoți și preoții erau obligați a-le plăti la consistor ori scaunelor protopopești. În 1877 însă, aceste resurse s'au luat pentru fon-

dul preoțesc, fără a se fi creat alte resurse pentru alimentarea fondului general. Astfel ne mai putând fondul diecesan suporta cheltuielile neapărate la susținerea consistoriilor și a institutului pedagogic-teolog — s'a cheltuit din fondul bisericesc-clerical, de la 1884 până la 1898 suma de 295.610 fl. 64 cr. și din fondul școlar 46.653 fl. 10 cr. de tot: 341.263 fl. 74 cr., ureându-se în anii din urmă eroagațiunile numai ale fondului bisericesc-clerical la 25.000 fl. pe an.

Luând acum o singură poziție numai din „sporul” accentuat în expozitul de la 1895, fondul preoțesc, vom găsi față cu întreg capitalul acestuia de 330.943 fl. 93 cr. la 1898 o eroagațiune de 341.263 fl. 74 cr. din fondurile bisericesc-clerical și cel școlar.

Politica financiară a Preasfinției Sale episcopului Ioan Mețianu a fost să slăbească și să reducă fondurile dieceșane istorice, creând altele cu titluri nouă, ca la urmă să-și revendice și-și meritul pentru tot ce s'a creat și există în dieceșă Aradului, pe terenul economic-cultural.

Nu tăgăduim, ba suntem gata a recunoaște Preasfinției Sale meritul de bun financiar pentru sine. La trei ani de la venirea în eparchie îngrigirea principală i-a fost cum să-și întocmească dotațiunea sa. Cu abateri dela praxa înaintașilor dănsul a cerut ca cel dintâiu competiția de „sidoxia” episcopescă dela preoți să-i se plătească din fondurile dieceșei, în suma de 2.500 fl. anual, iar mai apoi a stăruit ca competiția de „convenție” dela comane, 6.400 fl. anual, să-i se plătească tot din fonduri.

Cum stăm însă cu fondurile și fundațiile dieceșei? Ce avem real și ce numai fictiv sau pe hârtie, astăzi încă nu se știe. Dar un lucru e pozitiv, și în afară de orice îndoielă, că progresul economic-financiar, în cei 24 de ani de ocărâuire a Preasfinției Sale Ioan Mețianu în dieceșă Aradului, chiar așa, cum îl arată Preasfinția Sa, este slab de tot față cu mijloacele materiale ale dieceșei și ale populațiunii sale, mai ales în comitatele Aradului, Cenadului, Băchișului, Timișului și Torontalului.

„Telegraful” s'a nu grăbească deci așa tare a-l proclama financiar „fenomenic” până ce Sinodul eparchial nu va constata adevărata stare a fondurilor.

Un deputat sinodal.

Statul național maghiar în lumina istorică și politică

(Din broșura lui „Hungaricus”).

III

„Conștiința națiunii ungare” — citează *Hungaricus* pe autorul articolului forei din Li, sau care devenise viu, replică logic *Hungaricus*, e imposibil să deie putere cohesivă identică unui alt stat, decât aceiași, din care a purces. Dar acesta fu statul de popoare, care nu statul național maghiar, care n'a existat nici odată. Conștiința așa zisă națiunii politice *) care se compune din mai multe popoare cu diferite limbi, trebuie înțelesă la noi, totuși să între în inimile tuturor acestor popoare ce aparțin națiunii și se poate manifesta numai în activitatea unitară a tuturor. D'aceea concluzia finală că reînnoirea acestei conștiințe recere statul maghiar, este întocmai așa de neologică, precum este a se considera de greșită înțelegerea, a scoate maghiarismul ca singurul nașteritor îndreptățit al stămbii feudalistic surpat...

„Prăchimbându-se și întotdeauna se exprimă „ugar” și „maghiar”, se poate că de nevoie în ochii celui ce stă departe produce o aparență înșelătoare, cum-că adică s'ar putea dovedi o justificare istorică a statului național maghiar. În realitate însă această justificare nu există”...

Hungaricus trece la analiza și combaterea „argumentelor istorice”, invocate de autorul articolului din *Ostwestliche Rundschau* și aici în pri-

*) Printre statele moderne Ungaria va fi fiind singur, care trebuie să caracterizeze națiunea ca „politică” și prin asta face concepțiunea ei cu totul neînțeleasă. O astfel de națiune nu este națiune, ci un teritor, precum aceasta reiese în mod cât se poate de nelindios din rostul constituțiilor vechi feudale. Astfel până la 1848 nu exista numai o națiune ungară, ci și una sâsească, care nu cuprindea de loc numai pe Sași sau pe toți Sașii, ci întreaga populația filatoare pe un anumit teritor, fără deosebire de naționalitate. Ci Sașii locuiau și sfârșeau din limitele acestui teritor și n'aveau reprezentanți în universitatea națiunii sâsești. Săcuii, anărștor, din punct de vedere etnic la Maghiari, nu făceau parte din națiunea ungară, ci alcătuiau pentru sine națiune săcuiască, prin care vorbă cărăși se înțelegea un anumit teritor. Concepțiunea „națiunii”, exprimată în Ungaria prin „națiune politică” Observ. Autorului.

mul rënd învederează netemeinicia, ba ridiculositatea maghiarismului de a se provoca și a se lua după politica Prusiei ce o urma întru „închișgarea unității germane” și a „celelalte urmate de Bismarck întru germanizarea Polonilor din Posen”. Arată deosebirile ce există între aceste două tendințe atât din punctul de vedere istoric, politic, cât și etnic, mai ales în ceea ce privește raportul numeric între cele două rase din Germania pe deoparte, iar pe d'alta între elementul maghiar și popoarele nemaghiare din Ungaria, căci acolo, în Germania poporul *autochthon*, în masă de 48 milioane stă față în față cu 2 milioane Poloni, cucerțiți numai acum vr'o sută de ani, pe când în Ungaria, majoritatea popoarelor, în parte *coversitoare autochthon* (Români și Slovaci), ear' cealaltă cu aproape tot atâtea drepturi de vechim, toate la oiață în număr de 10 milioane — chiar după statistica oficială maghiară — stă alături cu 7½ milioane Maghiari. Astfel că:

„Asemănarea ce o fac cu stăfa drag Maghiarii și hioapătă în toate privințele, așa de drăvăn, încât ea trebuie privită toemai ca dovadă contra justificării maghiarizării”...

„Dar dacă se pun din nou pe punctul de vedere al Germanilor în statul unitar național al lor — ceea ce de loc nu corespunde cu poziția lor în Ungaria — trebuie să mărturisască, că nemaghiarii doresc reînnoirea absolutismului, care fu față cu ei cu mult mai bine-voitor, de cât liberalismul ungar; că nici urmă de urmă nu se poate descoperi despre vr'o nu arănt material ori moral prădare nemaghiarii, de când acestia sunt sfârșitiți din Pesta; că nu poate fi nici decum vorbă despre vr'o îngrijire din partea guvernelor față cu ei; în sfârșit că dela nemaghiari se cere foarte mult și cu totul alte lucruri, decât numai a se simți și a se purta cu supuși credincioși ai regelui, ceea ce ei mai presus de orice îndoielă și netăgăduit o fac”...

„Dacă cei din Pesta toemai simt trebuința, de a se provoca la asemănări cu alte state și popoare, de ce aleargă așa departe? Există Poloni și în vecinătatea mijlocie a Maghiarii, în statul polietic al Austriei, Austriei, Elveției, precum și alte state polietiche ar avea cu Ungaria cel puțin aceea însă comună, că mai multe popoare la oiață alcătuiesc un stat unitar. Dar, se înțelege, că această asemănare”

FONTEA „TRIBUNEI POPORULUI”.

Impăratul Traian.

D-l Duiliu Zamfirescu publică în „Convorbirile Literare” o serie de scrisori romane de un deosebit interes. Autorul descrie vizitele sale prin diferitele muzee din Roma. În una din aceste descripții găsim următoarele reflecțiuni asupra lui Traian și a familiei sale:

Întreiu la stluga, în sala busturilor împărătești. Aci mă aștepta emoțiunea binefăcătoare a patriotismului. Îmi aduceam aminte de un bust al alui Traian care mă impresionase, dar nu credeam că a doua oară să mă miște atât de mult.

În adevăr, cum intri, dai pe chipul Impăratului nostru, așezat pe polița de sus, la stânga.

Ce minunat seamănă bustul acesta, cel mai expresiv și mai inteligent din câte am văzut eu, cu imaginea ce-mi făcusem din cărți despre marele nostru părinte.

Înai un scaun și mă așezai în fața petrelor vorbitoare.

Iată Traian; iată Plotina, femeia lui; iată Marciana, sora Impăratului; iată Matidia, fca Marcianei. Apoi Adrian, vărul și și urmașul lui; apoi Sabina, femeia lui Adrian.

Sfânta este emoțiunea ce răsare în su-

pete, cari au trăit din viața Impăratului, l-au iubit, l-au înfricat! Ce enigme, aceste obrazuri de peatră, această Plotină, la început demnă soție a marelui om, apoi femeie rea; această Marciană, singura lui rudă de sânge; această Matidia, tinăvă și cuminte, unica ramură a familiei Ulpia! Apoi, acest Eia Adrian, mă-tăhălos la trup, fin la minte, iubitor al artelor și frumosului; demn de părintele său adoptiv în unele, nedemn în altele! Ce straniu moment al istoriei romane, clipa aceasta de 18 ani, în care o lumină de geniu puternic, o mână de suflet cu adevărat nobil, încearcă să oprească rostogolirea totului în prăpastia depravării, a viciului, a infamiei! Și ce mare ne apare omul care personifica într-unul clipa aceasta, omul al cărui caracter moral avea să lupte nu numai cu imoralitatea altora, dar cu chiar propriile sale slăbiciuni! Căci atâta era de adâncă stricăciunea, așa se întindea de departe cangrena în clasele de sus, încât în su-și Impăratul, figura cea mai nobilă din câte au produs vremurile acestea, nu s'a putut strecura în paginile albe ale istoriei fără pată. Dar, ca și cum bărbătescul lui suflet s'ar fi temut de el însuși, Traian, dând spada în mână lui Saburanus, numit de el căpitan al gardei, îi zicea: „ține, mă vei apăra, dacă îmi voi face datoria; dacă nu, întorțe-o în contră-mi: ori-ce greșală la suveran are mai puțină rușă.”

Și ce bine oglindește bustul acesta, foră comună pe cap, fără însemnele măririi, înălțimea gândurilor, mărirea sufletului! Cu perul tras pe frunte, rămas puțin, ca la Iuliu Cesar; ajuns prin urmare în deplină maturitate, când toate florile s'au scuturat de pe ramura vieții; fără copil, așa dar fără ultima mângăere a oamenilor ce conduc pe semenii lor și cari din slava în care trăiesc par că pftund și mai adine vanitatea celor pământești; cu ochiul trist, privind drept înainte; cu gura ușor ridicată dela o lature, — chipul Impăratului e icona însăși a melancoliei. Acolo se răsfâng grilele unui imperiu mare ca lumea; acolo, năzuințele unui suflet păgân, în care, cu toate acestea, sublimul martir dela Golgota părea că a aruncat sămânța în doeli; acolo, luptele unei conștiințe, în care blândețea erătoare a genului se întâlnea cu disciplina rigidă a generalului din Germania-de-jos. Acesta e căpitanul din primul războiu dacic, care, după ce bătuse pe strămoșii noștri în pământul lor, se ruga de femeile dace să nu-și caute singure moartea, „fînd-că Roma iartă pe cine se supune”, cuvinte noi în gura unui popor, ce nu ortase niciodată pe nimeni.

Și privind în ochii cumiții ai Impăratului, mă gândeam că a fost o fetică, pentru noi, coborâtorii Dacilor și ai Romanilor, de cele două popoare s'au iubit, s'au frânt, s'au contopit într-un popor nou, toemai în

epoca cea mai curată a împăratului, sub pira virea blândă a divului Traian. În adâncimea sculpturilor cu adevărat poporane del noi, în munții Otului și ai Vrancei; prin Neamța, pe la Saceava și prin Banat, acest este tputul moral al țeranului; omul cumiț care vede și iartă cât poate, melancolic care trăiește pe corbane, cu portul dacic cu sufletul român, — pe când femeia la dăci în toată puterea cuvântului, a răm, vițoasă și încăpățînată ca surorile sale, altă-dată: „bete de ură și de durere, femeile nu vor s'audă, se smucesc din mînile soldaților, n'apăsătoare de moarte, gîndu se numai să împărțasească soare comună.” Așa e și astăzi romănea în Transilvania, care, când intră într'un neam străin romanizează. Marea lege fiziologică transmite pe cale generativă, în bărb, prototipul rasei, calitățile neclintite ale tării celui dintîi, când mai ea seamă! Prejurări din afară nu le au schimbat.

Și mă gândeam la multe, acolo, în locul sărb de marmură, în fața fetei Ulpia... Mă gândeam la tinării noastre mijloace, cari năzuiesc toți spre Paris; familiile cari pot călători, și se duc în Paris; la artiștii noștri, din cari se pașini trec pe la Roma, și atunci în fugă. Și cu toate acestea, aici este și în neamului nostru, aici și la satul dăci; aici e corbana teinută; în la Benevent a areul de triumf și l'omăsc

... pentru scopurile, cercurile stăpânitoare
nationale din Ungaria puțină atracțiune".

Încât privește argumentul cu „ne-
cesitatea politică“ a unui stat națio-
nal maghiar, câtă cum îl sdruncină
Hungaricus sfîrșind capitlul:

„Fiecare pagină a istoriei pînă chiar în
timpurile noastre, poate confirma faptul, că
statul ungar a știut să mențină, în decursul
veacurilor, echilibrul între popoarele sale,
fără a fi avut caracterul național maghiar.
De loc nu se poate constata dezvoltarea
de tendențe centrifugale, din contră e
„sept istoric“ alipirea deosebită, devo-
tamentul și credințioșia popoarelor nema-
ghiare către domnitorul lor...“

„Ea“ cât despre *capabilitatea de a pres.a*
a Ungariei ce ar fi să fie maghiarizată,
proba despre asta e ascunsă în stul vii-
torului. Astăzi încă nu stă nimic la îndea-
mână pentru a îndreptați aserțiunea, că
Ungaria aceasta nouă ar putea da mai voi-
nicește și mai cu tărie pept cu furtunile
năvălitoare, decât Ungaria cea veche.
Mănuirea e-a mereu creșcândă și nemul-
țumirea tot mai mare a majorității popo-
rației trezesc temeri, că perspectivele
în această direcție ar putea deveni foarte
tulburătoare.“

Din tractul Timișorii.

7 Martie 1899

Jalba Dnui Paul Rotariu, adresata fiertatu
lui-metropolit Miron, și publicată în Tribuna
Poporului Nr. 36, au produs senzație mare
între românii Banățeni, spețial pentru cu-
prinsul ei important, care dovedește în mod
clar și evident starea anarhică, ce domina
pe acel timp în administrarea constituției
noastre bisericesti sub stăpânirea fostului
Episcop Ioan Meșian.

De dl Paul Rotariu care — ce e drept —
totdeauna s'a distins între apărarea dreptu-
rilor noastre bisericesti, numai forța im-
prejurarilor l'au putat îndemna la scrierea
acelei epistole, carea din capăt pînă la
sfîrșit, tot numai purul adevăr conține, care
însă și mai tare se va confirma prin pu-
blicarea unor date concrete din penia unui
preot din protopresbiteratul Timișorii, pe ca-
rele înalt preș s'au să l'a rînit de
moarte.

Încăpucașcă și eem onoratal public cati-
toriu, că dacă pe atunci pe când încă nu
era părintele Putici protopop în Timișoara

domina astfel de anarhie, — că — în ce
împrejurări triste trăim astăzi, când dragul
de satrap al Timișorii, se numește protopo-
pul acestui tract?

Episcopului îi era ginere de nepoate, —
cu protosinecelul Hamsea — cuscru, — și apoi
ca și părintele Ignatie ca referent în Senatul
bisericesc — să-i fie adict, — l'a lua de nă-
naș la botezarea unui fiu al său. — Prin
aceasta cată că părintele Putici deveni în
legătură de rudenie, cu cei mai valoroși
Consistorialnici, începând dela crîșnic pînă
la Episcop.

Basat pe aceste legături de consăngenita-
tate probabil, protopopul Putici desprețu-
iește toate legile și instituțiile noastre
bisericesci, operând numai în folosul și in-
teresul său, luându și de devisă, ca: Que-
renda pecunia primum, virtus post num-
mos.

Agende care se țin de competența scau-
nului protopopesc, le ține cu anii nereșolvate
daca nu-i aduc folos material; — rugările
preoților pentru lucrarea birului preoțesc,
le pune ad acta; — ba esista un cas, ca
părintele Protopop nu sau rușinat a îndem-
na pe un poporean din tract, să nu plă-
tească birul la parochul seu. — Pe stațiu-
nele învățătorești de ani de zile vacante,
nu deschide concurs, pînă nu se ivește
omul s'ei „care vine de acasă“ cum zice
Românul, de și legea preșerie ca pînă la
8 zile să se deschidă concursul; și fiind că
protopopul Putici se ține strîns de citatul
latin: „Rem facias rem, și potuis recte, și
non quocunque modo rem“ așa dînsul na-
inte de deschiderea cutarui concurs, escurg
în comuna respectivă, spre a se consulta
cu comitetul parochial despre modalitatea
concursului, în realitate însă nu mai pentru
a-și face diurne, căci § 58 din Regulament
pe comitetul parochial, și nu pe protopop
însărcinează cu deschiderea concursului; —
tocmai așa stăm și cu stațiile parochiale.

Cată îngăufare posedă acest protopop, se
poate vedea din concursul deschis pe parochia
Bucovăi, unde se zice: „Pe baza rezoluției
ven. Consistoriu eparchial“ etc. etc. ează
protopopul subserie la finea concursului:
Cu consensul protopresbiterat D. Tr. Putici
m. p. care va se zică: cum că Comitetul
parochial din Bucovei, nici când și nici
odată n'ar fi putut publica concurs pe aceasta
parochie „pe baza rezoluției consistoriale“
dacă marele satrap din Timișoara nu și-ar
fi dat „consensul“ său, pe când § 16 din
Regulament vorbește despre „conțelegere“
cu protopopul, și nu despre „consensul“
Protopopului.

noastre; ar fi dovada hotărîtoare, pentru
munteanul din Vrancea și cămpeanul din
preajma Bărăganului, că Troian nu e po-
veste; ar fi documentul nostru de noblețe,
adus la noi. Ar trebui să ne deprindem a
fi serioși cu minuțata comoară de senti-
mente ce o avem în marele suflet anonim
al poporului; s'o păstrăm ca cea mai în-
estimată bogăție ce ne-a venit nouă, surtu-
parilor, fără nici o osteneală, ca dela un
unchiu din America s'o păstrăm, s'o mărim
și s'o venerăm. Legende istorice, faptele
mari din trecut, ce s'au strecurat prin nai-
viractea poporană, trebuie să le sprijinim și
să le întărim cu dovezi scrise în piatră și
în bronz. Destul am fost copii fiecari, des-
tul am rîs de entuziasmul bătrînilor profes-
ori latinisți, de limba lor, de visurile lor, de
idealul generației dela „paș' ș'opt“, de con-
stituție, de „liberdea“, de „sofragiu“; destul
am maimuțit un scepticism pe care nu-l
aveam. Dela răboiu încoace, par'că multe
s'au schimbat în bine. Ne am eucerit nea-
tîrnarea, avem o armată, ne-am fixat o limbă,
au răsărit doi-trei scriitori, mai mari decât
timpurile lor, — prin urmare am avut mai
mult noroc de cât minte. Să avem și puțină
minte! Să fim serioși!

Așa stăm noi astăzi în protopopiatul Ti-
mișoarei, și nu este cine să saneze aceste
abasuri; — cercat-au deputații întregi
după leac la consistorul din Arad, dar' au
pășit-o. — Uica Ioan le-au zis în față,
cuceru Gusti și nănașul Ignatie, cari sin-
guri sunt în permanență pe lângă Nica —
i-au huiduit acasă.

Cercat-a și un preot tractual după drep-
tate pe la consistorul diecesan descriind
virtuțile protopopului tractual, — dar' toc-
mai așa a pășit-o și dînsul, căci întreat
fiind despre rezultat, a rîspuns zicînd:

„M'am dus de la lup și am dat de
urs“.

Așa stăm astăzi în protopopiatul Timi-
șorii, și pentru ca protopopului Putici să
i-se pună pupăza pe colac, n'ar trebui
altă, decât ca cuscru Gusti să fie ales de
Episcop.

Erimie.

NOUȚĂȚI

Arad, 13 Martie n. 1899

Consiliul orășenesc al Pojonului a făcut
o atrebare ministrului de culte și anume,
că are cunoștință, că la școala ovrelască
din Pojon a fost numit director un rabin
de 22 ani, care nici o boabă nu știe ungu-
rește? Consiliul a cerut, ca sau să se
puneadă față de școalele ovreești ca față
de cele neovreești, sau apoi ca ministrul
să nu mai ceară de la confesiuni ori de la
cutoritățile școalelor nemaghiare ca să nu-
mească și să aleagă învățători și directori
cunoscători de limba maghiară.

Pacostea comunelor. Fisalgăbirăului de
la Cefa în cottul Bihor, Beöty Pál, i-s'a
năzêrit într'o bună dimineață, că localul
prefurei nu-i destul de încăpător. Ca om
dedat cu porunceala a ținut o „adunare“
a proprietarilor din cercul seu și a luat, fără
învoirea proprietarilor, o hotărîre, în in-
telesul, ca noul local să se ridice tocmai
pe mijlocul locului de pășunat din apro-
pierea satului Cefa. Deși în comună se
afă destule intravilane potrivite, volnicul
fisalgăbiru așa voște ca să i-se pună re-
șerțina în mijlocul hotarului, din care să
se taie, nici mai mult nici mai puțin, de 4
jughere. Proprietarii din Cefa au recurat
împotriva hotărîrei luate cu apucături me-
schine.

Concertul dat aseară de dl Inv. Nicolae
Stefu cu corul economilor din Arad Pârnea-
va a reușit pe deplin. În ediția populară a foaiei
noastre vom da un raport mai detaliat de-
spre acest bine succes concert popular.

O palmă honvezilor de la 48. Broșura
lui Veredicus, apărută mai zilele trecute în
limba maghiară, a supărat foc pe bieții
honvezi de la 48. Mai ales mîncătoriile
de bani s'au vădit de bătrîni dar' lacomi
honvezi au fost de cătră anonimul Veredicus
descrise, de așa, încât bieților honvezi le-a
stîicat și pofta de a mai dormi pe laurii
cîștigați la — Világos. Vinerea trecută
honvezii din Budapesta au ținut o mare
adunătură, în care unul mai voinicos a
cerut ca să se erueze numele adevărat al
lui Veredicus. Alți honvezi, bătrîni și ei,
dar' mai în deplinătatea minții, au abstat
de la munca eruzării numelui lui Veredicus
și astfel descoperitorul matrapaslicurilor
eror ce „au luptat pentru libertate“ va
„cauănea nesfîrșit de voinicoșii și din
budgetul țării viețuitorii honvezi.“

Urcarea plății oficerilor. Consiliul mi-
nistrilor comuni a primit proiectul privitor
la urcarea plății oficerilor Proiectul se va
discuta în delegațiunile proxime.

Consum-ul din Blaj și-a ținut adunarea
generală a acționarilor la 4 Martie. Profi-
tul curat e 2259 fl. 16 cr. Dividenda s'a
statorit cu 7%. Pentru scopuri filantropice
s'au votat 45 fl. 18 cr.

Promoție. D. Ludovic Ciato din Blaj a
fost promovat la gradul de Dr. în drept.

Necrolog. Dimitrie Dobrêu iunior, fiul
fruntașului nostru proprietar din loc, Dimi-

tric Dobrêu a răposat în vîrstă de 30, ani
lăsând în adencă jale soția și 2 copii.

Biografie. A apărut N rul 9 din bine in-
grijita foaie literară „Familia“ de sub
direcțiunea dlui Iosif Vulcan, membru al
Academiei române. Cuprinsul e următorul:
„Amor și ambițiune“ de Vioara din Bihor.
— „Romanța sărutării“ poezie de N. Ră-
dulescu-Nieger. — „Derzișii urlători și în-
vîrtitori“ de Io if Vulcan. — „În calea
gîndurilor“ poezie de Norian. — „Cîntecile
preotesei“ de N. Măneșuțiu. — „Aventurile
lui Tartarin din Tarascevo“, traducere după
Daudet de Lia Măgură. — Salon. — Musică.
— Biserică și școală. — Ce e nou. —
Teatru. — Literatură. Afară de acest
bogat material mai dă și două bine re-
ușite tablouri: Felix Faur și „Bună dimi-
neață“.

Din „Revista ilustrată“ de sub direcți-
unea dlui Ioan Baciu, preot în Șoimuș al
apărut N-rul 3 cu următorul bogat și in-
teressant sumar: Dr. Victor Mihályi de
Apsa, metropolitul de Alba-Iulia și Făgăraș.
— „După legea cea mai înaltă“, o istorie
de C. E. Franzos. — „Odată și acum“, po-
ezie de I. I. — „Circubee“, poezie de Lilian,
— „Mă doare sufletul“, poezie de E.
— Marcu Ulpiu Traian, împăratul Romanilor.
— „Domnul Pulcinel“, poveste de Carmen
Sylva. — „Din propria ei putere“, novelă
de G. Simu. (Urmare). — „O vedere din
orașul Bistrița“. — Cercuitorul, poezie de
M Cioban. — „La icoană“, poezie de Emi-
lian. — La L. ... Poezie de T. Oltean. —
„Botanica poporană“ de F. Alexe-Cărpiniș
Gorj. — Diverse, excamatorul în salon, de
I. N. Țu Pop. — Bibliografie. — Glume. —
Găcituri. — Deslegarea găciturilor. — Po-
sta redacțiunei. *Ilustrațiuni*: Dr. Victor
Mihályi de Apsa, metropolitul de Alba Iulia
și Făgăraș. — Marcu Ulpiu Traian, împă-
ratul Romanilor. — Dunărea la podul lui
Traian. — Oastea română trece Dunărea
pe pod de luntre. — Traian la porțile de
fer. — Un sol al Dacilor înainte de Traian.
— O vedere din orașul Bistrița.

Se recomandă o damă tineră și
cultă, care s'ar angaja de educatoare la
vre-o familie, fie în loc ori în provincie,
cu condițiuni moderate A se adresa la
adm. foaiei noastre.

Poftă bună! Carte de bucate, aran-
jată cum n'avem încă în felul acesta,
de d-na Zotti Hodoș. Dintrenea se
poate învăța gătirea celor mai bune
bucate obicinuite atât la noi, cât și
la alte popoare. Cartea aceasta nu
trebuie să lipsească din biblioteca
nici unei bune gospodărese. Se poate
procura și la administrația ziarului
nostru. Prețul — considerând cât e
de mare volumul e foarte moderată:
70 cr.

ULTIME ȘTIRI

Din Austria.

Viena, 13 Martie.

Măne, Marți, se redeschide sesi-
unea Dietei Boemiei, amănata din
Decembrie anul trecut.

Convingerea generală, e că de-
putații Nemți, cari părăsiseră Dieta
încă în sesiunea trecută, din luna Fe-
bruarie 1898, nu vor reintra acolo.

Dacă guvernul nu va isbuti a re-
alisa o împăcare între Cehi și Nemți,
privitor la chestiunea limbei, acești
din urmă, cel puțin elementele lor
radicale, earăși vor împedeca orice
lucrare a parlamentului central, de
convocat pentru a perfecționa pactul
economic cu Ungaria. Căci dacă va
trebui ca pactul să fie realizat în
Austria pe baza §. 14, Ungaria își
va arangia relațiunile ei economice
cu Austria în mod de sine stătător,
cea ce voese să preîntîmpine facterii
cei mai hotărîtori.

Rditor: Aurel Popovici-Barclanu.

Redactor responsabil: Ioan Băsan Strianu.

Invitare la abonament

Decidem prin aceasta abonament pe
Quart. I respective semestrul I 1899 la
„TRIBUNA POPORULUI“

Condițiunile de abonament, însemnate
și în fruntea foii, sunt cele următoare:

In Monarchie:	
Pe un an	fl. 10.—
Pe 1/2 an	„ 5.—
Pe 1/4 an	„ 2.50
Pe o lună	1.—
Pentru România și străinătate.	
Pe un an	franci 40.—

„Transilvania“, organul „Asocia-
țiunii pentru literatura română și
cultura poporului român“. Director
Dr. C. Diaconovich. Nrul de pe Nov.
și Dec. are următorul Sumar: La
Finea anului. Descânțece de dragoste
(din Bănat). Descânțece de deochiu.
Statistica Românilor din Transilvania
în 1733, de N. Togan. Din despărțe-
minte. Știința literatură și artă: „Re-
vista Economică“ Anuarul financiar
și economice pe 1898, de Petra-Pe-
trescu. Partea oficială.

Se caută un bărbat inteligent,
în etate dela 45—50 ani; doritorii
să se adreseze administrațiunii
ziarului „Tribuna Poporului“.

NUMERII DE DUMINECA

pot fi abonați deosebit, ca foaie pentru
popor, cu 2 fl. pe un an, având
o întindere de 8 pagine: cele 4 pagine
ale foii de zi, plus un adaus popora
de 4 pagine.

Domnii cari se abonează la
foaia de zi cu 10 fl. pe an, nu au să
mai plătească nimic pentru adausul po-
poral dela numărul de Dumineca

Administrația
„TRIBUNA POPORULUI.“

Călindarul Minervei

Cel mai valoros și mai frumos
calendar din câte au apărut pâ-
nă acum în limba rom.

Intreg cuprinsul e original.

Cele mai minunate ilustrațiuni ce au
ieșit din atelier tip. românesc.

Multe din ele represintă localități și
porturi din Ungaria și Transilvania.

Călindarul acesta apărut în tipogra-
fia Minerva din București e atât de
bogat în cuprins atât de frumos în
cât ar fi o pagubă pentru preoții, in-
vățătorii, notarii, advocații, medicii și
toți inteligenții români. dacă nu s'ar
cumpăra acest călindar pe 1899.

Prețul 90 cr. trimis franco.

Se poate cumpăra dela Admi-
nistrațiunea „Trib. Poporului“.

„CONCORDIA“

societate comercială pe acții, Sibiu.

FILIALA IN FĂGĂRAȘ EN GROS ȘI DETAIL.

Deposite en gros Căneni (România) și Alba-Iulia.

Branșa de coloniale

Zăhar, cafele fine, delicatose de saison și brânzături de tot felul,
chocoladă și cacao, ciaiuri (thea) veritabile și bisquits fini, pre-
cum și pesmeți, romuri veritabile de Jamaica și Cuba, coga-
nuri adevărate franțozești și indigene.

Mare deposit de vinuri naturale indigene dela 40 cr litru în sus.

Vinuri veritabile de Bordeaux, Malaga, Madeira Oporto și Xeres, cham-
pagne franțozească adevărată precum și indigenă. Liqueruri străine și
din țeară. Țuică bătrână, sligoviță, tescovină și rachiu de trebere.

Mare deposit de făină de Bănat excelentă.

Deposit bine asortat de ape minerale.

Icre moi și proaspete. Icre roșii. Rahat de „Bellavista“.
Halva. Luminări de ceară, stearină, parafină și sêu. Sin-
gurul deposit al fabricii de luminări și stearină Moessner
& Mersing din Galați (România)

Branșa de textil și manufactură.

Mare deposit și bine asortat în țesături de in și bumbac, pichet
barchet de vară (de vară și de iarnă)

Garnituri de masă, serviete și prosoape.

Basmale veritabile de Irlanda. — Șifon Oxford, Creton Pânzături.

262 10—50 Bumbacuri de împletit, croșetat și brodat.

Lână răsucită și bircă.

Mătăsuri de cusut și brodat în colori veritabile dela Dollfus-
Mieg & Co. Mühlhausen i/E, cea mai renumită din lume.

Cămeși pentru bărbați și pentru turiști Gulere mangete și cravate

Mare sortiment de ciorapi pentru bărbați, dame și copii.

Prețuri-curente la cerere gratis și franco.

Se primesc comande pentru următoarele lucruri:

Circulare și prețuri-curente
NOTE

OPURI ȘI BROȘURI

Strada Aulich Nr. 1.

Tipografia „Tribuna Poporului“, A. P. Barciannu Arad

Strada Aulich Nr. 1.

Diferite tipărituri pentru bănci
PLICURI

Invitări, cărți de vizită, anunțuri funebreale

Prețuri foarte moderate.

Ori-ce comande se efectuează prompt.